

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston uudelleen laadituksi energiatehokkuusdirektiiviksi

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston uudelleen laadituksi energiatehokkuusdirektiiviksi (U 48/2021 vp): Liikenne- ja viestintävaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä UJ 16/2022 vp — U 48/2021 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- liikenneneuvos Saara Jääskeläinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- ylitarkastaja Sara Österberg, liikenne- ja viestintäministeriö
- erityisasiantuntija Pia Kotro, työ- ja elinkeinoministeriö
- teollisuusneuvos Juhani Tirkkonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Katja Lohko-Soner, Liikenne- ja viestintävirasto
- yhteiskuntasuhdepäällikkö Anna Sotaniemi, Finnair Oyj
- edunvalvontajohtaja Ari Herrala, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- puolustusministeriö
- Puolustusvoimat
- Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUT
- VR-Yhtymä Oy
- DNA Oy
- Elisa Oyj
- Finavia Oyj
- Finnet-liitto ry
- Teknologiateollisuus ry
- Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Telia Finland Oyj

Valiokunnan lausunto LiVL 27/2022 vp

Viitetiedot

Valiokunta on aikaisemmin antanut asiasta lausunnon LiVL 23/2021 vp.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Komission ehdotuksen pääasiallinen sisältö on kuvattu yksityiskohtaisesti valtioneuvoston kirjelmässä U 48/2021 vp.

Komission osana 55-valmiuspakettia antamaa energiatehokkuusdirektiiviehdotusta (KOM(2021) 558 lopullinen, jäljempänä energiatehokkuusdirektiivi) on käsitelty neuvoston energiatyöryhmässä syyskuusta 2021 lähtien. Vaikutusarviointien käsittelyn jälkeen puheenjohtaja on edistänyt neuvotteluja ehdotuksien artikla- ja teemakohtaisilla tarkasteluilla. Energianeuvosto kävi sen alaisuudessa neuvoteltavista 55-valmiuspaketin energiatehokkuusdirektiivin (EED) ja uusiutuvan energian direktiivin (RED) lainsäädäntöehdotuksista periaatekeskustelut 2.12.2021. Epävirallisessa energiaministerien kokouksessa käytiin keskustelu EED- ja RED-ehdotuksista 22.9.2021.

Direktiiviehdotusta on käsitelty Coreper I-kokouksissa 13.4.2022 ja 25.5.2022. Suomi on aktiivisesti tehnyt tekstiehdotuksia neuvottelujen kaikissa vaiheissa, minkä lisäksi komission kanssa on käyty kahdenkeskisiä keskusteluja kaukolämpöjärjestelmää ja yhteistuotantoa koskevasta artiklasta. Suomi toimitti 24.2.2022 yhdessä 11 muun jäsenvaltion kanssa yhteiset kommentit puheenjohtajan ehdotuksiin juuri ennen neuvoston puheenjohtajan kolmatta kompromissiehdotusta.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston kanta on esitetty eduskunnalle 23.9.2021 toimitetussa kirjelmässä U 48/2021 vp, jota täydennetään ja täsmennetään tällä kirjeellä seuraavasti:

Energiatehokkuustavoitteet

Valtioneuvosto voi hyväksyä EU-tason energiankulutustavoitteen siltä osin, kun se vie Euroopan unionia kohti 55-valmiuspaketin ilmastotavoitteita ja edistää Suomen irtautumista Venäjältä tuotavasta öljystä ja maakaasusta. Energiatehokkuus on monesti yksinkertainen ja helppo tapa vähentää riippuvuutta venäläisestä energiasta ja hillitä energian hinnasta kansalaisille aiheutuvia kustannuksia. Jäsenvaltiokohtaiset energian kokonaiskulutusta ja loppukäyttöä rajoittavat tavoitteet eivät saa kuitenkaan vaarantaa Suomen ilmastotavoitteen saavuttamista. Energiankäytön rajoittaminen ei saa estää ripeää siirtymää hiilineutraaliin talouteen, joka perustuu sähköistymiseen sekä muun muassa vedyn ja sähköpolttoaineiden hyödyntämiseen.

Valtioneuvosto korostaa, että energiatehokkuusdirektiivin tavoitteet tulee asettaa siten, että jäsenvaltiot saavuttavat hiilineutraalisuustavoitteensa mahdollisimman nopeasti ja kustannustehokkaalla tavalla. Suomen hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen vuonna 2035 edellyttää

Valiokunnan lausunto LiVL 27/2022 vp

päästöttömän sähkön kulutuksen väliaikaista lisääntymistä, vaikka energiatehokkuutta parannetaan samanaikaisesti. Energiankulutuksen tavoitteessa on otettava huomioon teollisuuden sähköistymisen ja puhtaan vedyn tuotannon vaatima lisääntyvä sähkön tarve. Suomi tarvitsee joustoa ehdotettuun energiankulutuksen vähentämisen aikatauluun.

Valtioneuvosto pitää hyvänä julkisen sektorin energiatehokkuuden edistämistä. Valtioneuvosto pitää kuitenkin ongelmallisena koko julkiselle sektorille asetettua sitovaa 1,7 prosentin energiankulutuksen vuosittaista vähentämistavoitetta ja suhtautuu kriittisesti lisääntyvän hallinnollisen työn määrään. Valtioneuvosto katsoo, että maanpuolustus tulee rajata velvoitteen ulkopuolelle. Valtioneuvosto ei pidä energiansäästövelvoitteen korotusta perusteltuna tilanteessa, jossa vain osa jäsenvaltioista saavutti velvoitekauden 2014—2020 tavoitteen. Kiristyvän tavoitteen hyväksymiskriteereiden ja todentamisvelvoitteiden on oltava sellaiset, että ne mahdollistavat energiatehokkuussopimusten käyttämisen jatkossakin velvoitteiden täyttämiseksi. Valtioneuvosto katsoo, että energiaköyhien ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien parissa saavutettavien energiansäästöjen velvoitteessa tulee olla joustavuutta.

Julkisten rakennusten kolmen prosentin peruskorjausvelvoite

Valtioneuvosto ei pidä tarkoituksenmukaisena kaavamaisista julkisen sektorin rakennuskantaan kohdistuvaa 3 % peruskorjausvelvoitetta, jossa korjauksen tasovaatimukseksi asetetaan uudisrakentamisen lähes nollaenergiataso, josta parhaillaan neuvotellaan rakennusten energiatehokkuusdirektiivissä. Julkisen sektorin tulee voida kohdistaa käytössään olevat taloudelliset resurssinsa mahdollisimman vaikuttavaan päästöjen vähentämiseen ja hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamiseen kaikin käytettävissä olevin keinoin. Valtioneuvosto katsoo, että julkisten rakennusten inventaarion soveltamisalasta tulee rajata pois maanpuolustuksen käyttöön tarkoitetut rakennukset. Näitä koskevien tietojen luovuttaminen on Suomen turvallisuusetujen vastaista.

Lämmitys- ja jäähdytysjärjestelmät

Lämmitys- ja jäähdytys ovat luonteeltaan hyvin paikallisia ja ne sisältävät lukuisia jäsenvaltioiden erityispiirteitä. Valtioneuvosto katsoo, että uusiutuvan energian ja päästökauppadirektiivien lämmitykselle asettamien velvoitteiden ja vähimmäiskriteerien lisäksi, ei järjestelmäkohtaisia vähimmäiskriteerejä kaukolämmölle tai kaukojäähdytykselle ole tarpeen tässä säätää. Ehdotuksen mukaisten järjestelmäkohtaisten vähimmäiskriteereiden asettaminen esimerkiksi uusiutuvan energian, ja myös hukkalämpöjen ja tehokkaan yhteistuotannon määrälle, voisi estää täysmääräisen hukkalämmön hyödyntämismahdollisuuden ja järjestelmäintegraation laajamittaisen kehittämisen kaukolämmitys- ja jäähdytysjärjestelmissä. Hukkalämmön täysimittaiselle hyödyntämiselle ei tulisi luoda esteitä. Valtioneuvosto voi kuitenkin hyväksyä sellaiset kriteerit, jotka mahdollistavat kustannustehokkaiden toimenpiteiden toteuttamisen ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.

Liikenne

Valtioneuvosto katsoo, että energiatehokkuus ensin –periaatteen soveltamisesta liikenneja infra-hankkeissa tulisi saada komissiolta lisätietoa, jotta sen toteuttamismahdollisuuksia jäsenmaissa voitaisiin paremmin arvioida. Myös muut velvoitteet voivat merkittävästi kasvattaa liikennesek-

Valiokunnan lausunto LiVL 27/2022 vp

torin kustannuksia esimerkiksi erilaisina neuvonta-, raportointi- ja tietojärjestelmäkustannuksina, sekä julkisen sektorin hankintojen kustannuksina. Valtioneuvosto katsoo, että julkisen sektorin energiankulutuksen vähenemisen tavoitteen velvoitteisiin liittyen liikennealan yritysten auto-kohtaisten tietojen kerääminen on hallinnollisesti varsin raskasta, ja että tiukimpien energiatehokkuuden raportointivaatimusten kohdentaminen liikennealalle ei ole paras mahdollinen ratkaisu.

Valtioneuvoston kanta REPowerEU – ehdotukseen

Valtioneuvosto voi hyväksyä EU-tason energiankulutustavoitteen siltä osin, kun se edistää Suomen irtautumista Venäjältä tuotavasta öljystä ja maakaasusta ja vie Euroopan unionia kohti 55-valmiuspaketin ilmastotavoitteita. Jäsenvaltiokohtaiset energian kokonaiskulutusta ja loppukäyttöä rajoittavat tavoitteet eivät saa vaarantaa Suomen ilmastotavoitteen saavuttamista. Energiankäytön rajoittaminen ei saa estää ripeää siirtymää hiilineutraaliin talouteen, joka perustuu sähköistymiseen sekä muun muassa vedyn ja sähköpoltoaineiden hyödyntämiseen.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Valiokunta suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti päästövähennystavoitteisiin ja energiankulutuksen vähentämiseen. Valiokunta suhtautuu kuitenkin valtioneuvoston tavoin epäilevästi komission ehdotukseen ja saavutettuun neuvottelutulokseen. Energiansäästövelvoitteen korotusta ei ole valtioneuvoston kannassa pidetty perusteltuna tilanteessa, jossa vain osa jäsenvaltioista saavutti velvoitekauden 2014—2020 tavoitteen.

(2) Valtioneuvoston kanta on osittain kriittinen, ja siinä pidetään ongelmallisena koko julkiselle sektorille asetettua sitovaa 1,7 prosentin energiankulutuksen vuosittaista vähennystavoitetta. Valiokunnan näkemyksen mukaan joudutaan ponnistelemaan, jotta saavutetaan tavoiteltu taso. Ongelmallisena on pidetty sitä, että uusiutuvien käyttövoimien tuottaminen lisää energiankulutusta.

(3) Valiokunta pitää tärkeänä, että jatkoneuvottelujen tueksi tehdään päätöksille tarvittavat vaikutusten arvioinnit tämän ehdotuksen ja varsinkin 55-valmiuspaketin kokonaisuuden osalta. Asiantuntijakuulemisessa on todettu, että arviot monista 55-valmiuspaketin ehdotuksista ovat monelta osin yleispiirteisiä. On peräänkuulutettu riittäviä arviointeja, ja valiokunta pitääkin välttämättömänä, että päätöksenteon perustaksi on luotettavia arviointeja ehdotuksen ja muiden 55-valmiuspaketin ehdotusten yhteisvaikutuksista.

(4) Valiokunta yhtyy valtioneuvoston liikennettä koskevaan kantaan, jonka mukaan energiatehokkuus ensin -periaatteen soveltamisesta liikenne- ja infrastruktuurihankkeissa tulisi saada komissiolta lisätietoa, jotta sen toteuttamismahdollisuuksia jäsenmaissa voitaisiin paremmin arvioida. Valiokunnan saaman käsityksen mukaan ehdotuksen yhteisvaikutukset ovat liikenteen osalta muita osa-alueita epäedullisemmat, mikä myös vaikuttaisi haittaavasti Suomen kilpailukykyyn. Valiokunta suhtautuu tämän vuoksi osittain kriittisesti ehdotukseen ja neuvottelutulokseen ja pitää tärkeänä, että valtioneuvoston kannassa esitetyt tavoitteet saavutetaan jatkoneuvotteluissa. Valiokunta yhtyy tämän vuoksi valtioneuvoston osittain kriittiseen kantaan.

Valiokunnan lausunto LiVL 27/2022 vp

(4 a) Asiantuntijakuulemisessa on todettu, että lentoliikenteen päästöjen vähentämiseen pyritään useilla päällekkäisillä 55-valmiuspaketin ehdotuksilla, minkä takia asiantuntijoiden näemyksen mukaan lentoliikenne tulisi jättää lentotoiminnan päästöjen osalta energiatehokkuusdi-
rektiivin soveltamisalan ulkopuolelle.

(5) Valtioneuvosto suhtautuu kriittisesti lisääntyvään hallinnollisen työn määrään. Valtioneu-
voston tavoin valiokunta toteaa, että liikennealan yritysten autokohtaisten tietojen kerääminen on
hallinnollisesti varsin raskasta. Valiokunta korostaa tämän vuoksi, että ei tule lisätä viranomais-
ten eikä yritysten hallinnollista taakkaa, vaan tulee pyrkiä ratkaisuihin, jotka eivät lisää byrokra-
tiaa ja energiankulusta.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintävaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan edellä esitetyin painotuksin.

Helsingissä 16.6.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Ari Torniainen kesk
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Heikki Autto kok
jäsen Sandra Bergqvist r
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Petri Huru ps
jäsen Juho Kautto vas
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Joonas Könttä kesk
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Paula Werning sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker